

کارشناسی در حقوق ایران

رحمت ا... نوروری فیروز

عضو هیأت علمی دانشگاه

سرشناسه : نوروزی فیروز، رحمت‌الله، ۱۳۵۰-

عنوان و نام‌پدیدآور : کارشناسی در حقوق ایران/ رحمت‌الله

نوروزی فیروز

مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری : ۴۱۶ ص.

فروست : نشر میزان ۶۵۶

شابک : 978-964-511-455-6

وضعیت فهرست‌نویسی : فیا

موضوع : کارشناسی دادگستری — ایران

رده‌بندی کنگره : ۱۶۲۶/ن۹.ک۲ : KMH

رده‌بندی دیویی : ۳۴۷/۵۵۰۶۷

شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۶۵۸۷۸

۶۵۶

نشر میزان

کارشناسی در حقوق ایران

رحمت‌الله نوروزی فیروز

چاپ اول: بهار ۱۳۹۲

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

شمار: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۴۵۵-۶

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از تقاطع سهروردی، خ کاووسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مطالب

علائم اختصاری.....	۱۹
مقدمه.....	۲۱

فصل اول: مفهوم، منابع و انواع کارشناسی

بخش اول: مفهوم دلیل و دلالت و انواع آنها.....	۳۱
مبحث اول: مفهوم دلیل، دلالت و اقسام آن.....	۳۲
۱- مفهوم دلیل.....	۳۲
۲- مفهوم دلالت.....	۳۲
۳- اقسام دلالت.....	۳۳
۴- دلالت عقلی.....	۳۳
۵- دلالت طبیعی.....	۳۴
۶- دلالت وضعی.....	۳۴
مبحث دوم: انواع دلیل.....	۳۴
۷- دلیل حکمی و دلیل موضوعی.....	۳۵
۸- دلیل مفید قطع و دلیل مفید ظن.....	۳۶
۹- دلیل قضایی و غیرقضایی.....	۳۷
۱۰- عناصر و شرایط لازم دلیل قضایی.....	۳۸
۱۱- آیا ادله‌ای که از طریق نامشروع به دست آمده است قابل استناد می‌باشد؟.....	۳۹
۱۲- انواع ادله قضایی.....	۴۰
۱۳- ادله نظری و مادی.....	۴۰
۱۴- ادله تحقیقی و ادله غیرتحقیقی.....	۴۲

- ۱۵- ادله تمهیدی و ادله عارضی ۴۳
- ۱۶- ادله مستقیم و ادله غیرمستقیم ۴۳
- ۱۷- ادله کامل و ادله تکمیلی ۴۴
- ۱۸- ادله کیفری و ادله حقوقی ۴۴
- مبحث سوم: حصری نبودن ادله اثبات دعوی ۴۵
- ۱۹- جهات حصری نبودن ادله اثباتی دعوی ۴۵
- ۲۰- حصری نبودن ادله در فقه ۴۷
- ۲۱- حصری نبودن ادله اثبات دعوی در حقوق ۴۸
- ۲۲- حصری نبودن ادله اثبات دعوی از دیدگاه علمای حقوق ۴۹
- مبحث چهارم: نظام حاکم بر ادله اثبات دعوی ۵۰
- ۲۳- تأثیر نوع نظام حاکم بر ادله اثبات دعوی ۵۰
- ۲۴- نظام ادله قانونی (تجدیدی، تحمیلی) ۵۰
- ۲۵- نظام ادله معنوی (اقتناعی) ۵۱
- ۲۶- نظام ادله مختلط ۵۱
- ۲۷- نظام ادله علمی ۵۱
- ۲۸- نظام ادله در حقوق ایران ۵۲
- ۲۹- نظام ادله در حقوق اسلامی ۵۲
- ۳۰- نتیجه ۵۴
- بخش دوم: مفهوم و سابقه کارشناسی و منابع آن ۵۶
- مبحث اول: مفهوم کارشناسی ۵۷
- ۳۱- مفهوم لغوی خبره (خبرویت) ۵۷
- ۳۲- اهل خبره ۵۸
- ۳۳- مفهوم لغوی کارشناسی و کارشناس ۵۸
- ۳۴- جایگزینی اصطلاح کارشناسی ۵۸
- ۳۵- مفهوم حقوقی کارشناسی ۵۹
- ۳۶- کارشناسی فن است یا علم؟ ۶۱
- ۳۷- مفهوم حقوقی «کارشناس» ۶۲

۶۳	مبحث دوم: سابقه کارشناسی.....
۶۳	۳۸- کارشناسی در قانون حمورابی.....
۶۳	۳۹- کارشناسی در مصر قدیم.....
۶۴	۴۰- کارشناسی در ایران باستان.....
۶۴	۴۱- کارشناسی در قبل از ظهور اسلام.....
۶۴	۴۲- کارشناسی در اسلام.....
۶۵	۴۳- کارشناسی علی (ع).....
۶۶	۴۴- کارشناسی در ایران (در عصر حاضر).....
۶۷	مبحث سوم: منابع کارشناسی.....
۶۷	۴۵- منابع فقهی.....
۶۸	۴۶- قرآن.....
۶۸	۴۷- سنت.....
۶۹	۴۸- رجوع بکارشناسی، پیروی از سنت معصومین (ع).....
۷۰	۴۹- نظر شیخ طوسی در خصوص سیره معصومین (ع) راجع به کارشناسی.....
۷۱	۵۰- نکات قابل توجه در نظرات شیخ طوسی.....
۷۲	۵۱- عقل.....
۷۴	۵۲- منابع حقوقی.....
۷۴	۵۳- قانون اساسی.....
۷۴	۵۴- قانون عادی.....
۷۴	۵۵- قانون مدنی.....
۷۵	۵۶- قانون آئین دادرسی مدنی.....
۷۵	۵۷- مقایسه اجمالی قانون آیین دادرسی مدنی فعلی با سابق.....
۷۷	۵۸- قانون آئین دادرسی کیفری.....
۷۸	۵۹- قانون مجازات اسلامی.....
۷۸	۶۰- قانون کارشناسان رسمی.....
۷۹	۶۱- رویه قضایی.....
۸۱	۶۲- نظریه علمای حقوق.....

- ۶۳- نتیجه ۸۱
- بخش سوم: انواع کارشناسی ۸۳
- مبحث اول: کارشناسی به اعتبار رسمی و غیررسمی بودن کارشناس ۸۴
- ۶۴- جهات ضرورت تصویب قانون کارشناسان رسمی ۸۴
- ۶۵- شخصیت حقوقی مستقل کانون کارشناسان رسمی دادگستری ۸۵
- ۶۶- قید «دادگستری» در عنوان «کانون کارشناسان رسمی دادگستری» برای چیست؟ ۸۶
- ۶۷- اهداف کانون کارشناسان رسمی ۸۷
- ۶۸- ارکان کانون کارشناسان رسمی ۸۸
- ۶۹- کارشناس رسمی چیست؟ ۸۸
- ۷۰- مراجع صالح برای صدور پروانه کارشناسی ۸۹
- ۷۱- شرایط لازم برای اخذ پروانه کارشناسی رسمی ۸۹
- ۷۲- کارشناس رسمی ممکن است کارمند دولت باشد ۹۰
- ۷۳- پروانه کارشناسی رسمی ۹۲
- ۷۴- حقوق کارشناسان رسمی ۹۲
- ۷۵- تکالیف اختصاصی کارشناس رسمی ۹۴
- ۷۶- تکلیف مراجع قضایی در رجوع به کارشناس رسمی ۹۶
- ۷۸- تکلیف مراجع غیرقضایی در رجوع به کارشناس رسمی ۹۸
- ۷۹- کارشناس غیررسمی ۹۹
- ۸۰- شرایط کارشناس غیررسمی ۱۰۰
- ۸۱- تحقیق از کارشناس رسمی در خصوص شرایط قانونی ۱۰۰
- ۸۲- تحقیق از کارشناس غیررسمی ۱۰۱
- ۸۳- در حکم کارشناس رسمی ۱۰۲
- ۸۴- در حکم کارشناس غیررسمی ۱۰۲
- ۸۵- تکالیف عمومی کارشناس ۱۰۴
- ۸۶- موارد رجوع به کارشناس غیررسمی ۱۰۶
- مبحث دوم: به اعتبار حقوقی و کیفری بودن موضوع کارشناسی ۱۰۶

فهرست مطالب □ ۹

- ۸۷- مواردی از کارشناسی در امور حقوقی و کیفری..... ۱۰۶
- ۸۸- شباهت‌های کارشناسی کیفری و حقوقی..... ۱۰۷
- ۸۹- تفاوت امور کیفری و حقوقی..... ۱۰۹
- ۹۰- تفاوت کارشناسی در امور کیفری و حقوقی..... ۱۱۱
- ۹۱- در امور حقوقی..... ۱۱۱
- ۹۲- در امور کیفری..... ۱۱۲
- ۹۳- شرایط و ویژگیهای کارشناسی در امور کیفری در مرحله رسیدگی..... ۱۱۵
- مبحث سوم: کارشناسی در امور قضایی و کارشناسی در امور غیرقضایی..... ۱۱۶
- ۹۴- منظور از کارشناسی در امور قضایی و غیرقضایی چیست؟..... ۱۱۶
- ۹۵- نمونه‌هایی از کارشناسی در امور غیرقضایی..... ۱۱۶
- مبحث چهارم: کارشناسی به اعتبار حقیقی یا حقوقی بودن کارشناس..... ۱۱۸
- ۹۶- آیا امکان رجوع به اشخاص حقوقی برای کارشناسی وجود دارد؟..... ۱۱۸
- ۹۷- استدلال مخالفین..... ۱۱۸
- ۹۸- استدلال موافقین..... ۱۲۰
- ۹۹- بررسی نظرات فوق..... ۱۲۱

فصل دوم: ماهیت کارشناسی

- بخش اول: کارشناسی اماره است یا دلیل؟..... ۱۲۷
- مبحث اول: دلالت اماره چیست؟..... ۱۲۸
- ۱۰۰- دلیل قطعی و اماره..... ۱۲۸
- ۱۰۱- دلالت دلیل (دلیل قطعی)..... ۱۲۸
- ۱۰۲- دلالت اماره (دلیل ظنی)..... ۱۲۸
- مبحث دوم: استدلال موافقین و مخالفین اماره بودن کارشناسی..... ۱۳۱
- ۱۰۳- استدلال موافقین..... ۱۳۱
- ۱۰۴- استدلال مخالفین..... ۱۳۳
- ۱۰۵- اثبات مخالفت با اوضاع و احوال..... ۱۳۴
- ۱۰۶- ارزیابی ادله..... ۱۳۵

- ۱۰۷- ارزش کارشناسی بیش از اماره است..... ۱۳۵۰
- ۱۰۸- تشریح امارات..... ۱۳۶
- ۱۰۹- دلالت مستقیم یا مع الواسطه (غیرمستقیم)..... ۱۳۷
- مبحث سوم: معیار تمیز اماره یا دلیل بودن کارشناسی..... ۱۳۸
- ۱۱۰- خلاصه نظر موافقین و مخالفین..... ۱۳۸
- ۱۱۱- آیا معیار، علم عادی است؟..... ۱۳۹
- ۱۱۲- کارشناسی ممکن است اماره باشد..... ۱۴۱
- ۱۱۳- رجحان کارشناسی بر اماره..... ۱۴۲
- بخش دوم: مقایسه کارشناسی با شهادت..... ۱۴۵
- مبحث اول: مفهوم شهادت و شرایط آن..... ۱۴۶
- ۱۱۴- تعریف شهادت..... ۱۴۶
- ۱۱۵- شرایط شهادت..... ۱۴۷
- ۱۱۶- مستند علم شاهد..... ۱۴۹
- ۱۱۷- عدالت شهود و نصاب گواهی..... ۱۵۰
- ۱۱۸- درفقه..... ۱۵۱
- ۱۱۹- در قانون..... ۱۵۲
- مبحث دوم: شباهت‌ها و تفاوت‌های کارشناسی با شهادت و تعارض آنها با یکدیگر..... ۱۵۳
- ۱۲۰- شباهت‌های کارشناسی با شهادت..... ۱۵۴
- ۱۲۱- تفاوت‌های کارشناسی با شهادت..... ۱۵۵
- ۱۲۲- آیا شهادت می‌تواند ناشی از استنباط باشد؟..... ۱۶۰
- ۱۲۳- نقد و بررسی نظر آقای کاتوزیان..... ۱۶۱
- ۱۲۴- آیا تعدد و عدالت در کارشناسی، شرط است؟..... ۱۶۳
- ۱۲۵- تعدد و عدالت در کارشناسی، مناسب است..... ۱۶۴
- ۱۲۶- تعارض کارشناسی با شهادت..... ۱۶۵
- ۱۲۷- نتیجه..... ۱۶۶
- بخش سوم: مقایسه کارشناسی با علم قاضی و ضرورت رجوع به کارشناسی..... ۱۶۸

- ۱۲۸- منظور از علم قاضی چیست؟ ۱۶۹
- ۱۲۹- آیا قاضی می‌تواند بعلم خود استناد کند؟ ۱۷۰
- ۱۳۰- جایگاه علم قاضی در قوانین ۱۷۱
- ۱۳۱- آیا قاضی باید مستندات علم خویش را ذکر کند؟ ۱۷۲
- ۱۳۲- حقوق ایران و مستندات علم قاضی ۱۷۲
- ۱۳۳- فقه و مستندات علم قاضی ۱۷۳
- ۱۳۴- حقوق فرانسه و مستندات علم قاضی ۱۷۳
- ۱۳۵- چرا قاضی باید مستندات علم خویش را بیان کند؟ ۱۷۴
- ۱۳۶- علم قاضی باید ناشی از طرق متعارف باشد ۱۷۵
- ۱۳۷- نکات مهم در خصوص «طرق متعارف علم قاضی» ۱۷۶
- ۱۳۸- انواع طرق متعارف ۱۷۷
- ۱۳۹- طرق شخصی ۱۷۷
- ۱۴۰- طرق غیرشخصی ۱۷۸
- مبحث دوم: تعارض کارشناسی با علم قاضی ۱۷۸
- ۱۴۱- قاضی باید اطلاعات کلی در زمینه‌های علمی و فنی داشته باشد ۱۷۸
- ۱۴۲- تعارض کارشناسی با علم قاضی ۱۸۱
- ۱۴۳- نظریه کارشناس، موجب قناعت وجدان نیست ۱۸۲
- ۱۴۴- مغایرت کارشناسی با علم قاضی ۱۸۲
- ۱۴۵- راه حل چیست؟ ۱۸۵
- بخش سوم: رجوع به کارشناسی و موارد آن ۱۸۸
- مبحث اول: رجوع به کارشناسی و ضرورت آن ۱۸۹
- ۱۴۶- اهمیت تشخیص موضوع ۱۸۹
- ۱۴۷- رجوع به کارشناسی برای تشخیص موضوع نه حکم ۱۹۱
- ۱۴۸- مرجع تشخیص رجوع به کارشناسی ۱۹۱
- ۱۴۹- «وجود ضرورت» برای رجوع به کارشناسی ۱۹۲
- مبحث دوم: الزامی یا اختیاری بودن رجوع به کارشناسی؟ ۱۹۳
- ۱۵۰- آیا رجوع به کارشناسی، اختیاری است؟ ۱۹۳

- ۱۵۱- رجوع به کارشناس الزامی است..... ۱۹۳
- ۱۵۲- الزامی بودن رجوع به کارشناسی در قانون..... ۱۹۶
- ۱۵۳- تصریح قانون به لزوم رجوع به کارشناسی..... ۱۹۶
- ۱۵۴- لزوم رجوع به کارشناسی بدون تصریح قانون..... ۱۹۷
- ۱۵۵- لزوم رجوع به کارشناسی در رویه قضایی..... ۱۹۸
- ۱۵۶- اگر قاضی در خصوص امری، متخصص باشد آیا باید به کارشناسی رجوع نماید؟..... ۲۰۰
- مبحث سوم: موارد رجوع به کارشناسی..... ۲۰۴
- ۱۵۷- توضیح درباره موارد رجوع به کارشناسی..... ۲۰۴
- ۱۵۸- اهم موارد رجوع به کارشناسی در امور کیفری..... ۲۰۴
- ۱۵۹- تشخیص وقوع بزه با عدم آن..... ۲۰۴
- ۱۶۰- در تشخیص بزهکار..... ۲۰۵
- ۱۶۱- در تعیین مسوولیت کیفری..... ۲۰۶
- ۱۶۲- تشخیص میزان مسوولیت کیفری..... ۲۰۷
- ۱۶۳- فرق بین عرف و کارشناسی..... ۲۰۷
- ۱۶۴- مرجع تشخیص «عمل نوعاً کشنده»..... ۲۰۸
- ۱۶۵- نکاتی در خصوص «عمل نوعاً کشنده»..... ۲۰۹
- ۱۶۶- تعیین رابطه سببیت..... ۲۱۱
- ۱۶۷- تشخیص اینکه اجرای حکم، ضرری ندارد..... ۲۱۲
- ۱۶۸- آگاهی از شخصیت متهم..... ۲۱۴
- ۱۶۹- رجوع به کارشناسی در امور حقوقی..... ۲۱۴
- ۱۷۰- منظور از «امور حقوقی» چیست؟..... ۲۱۴
- ۱۷۱- ضرورت رجوع به عرف، در امور حقوقی..... ۲۱۵
- ۱۷۲- عرف عام یا عرف خاص..... ۲۱۵
- ۱۷۳- عرف خاص کدام است..... ۲۱۶
- ۱۷۴- عرف خاص حقوقی..... ۲۱۸
- ۱۷۵- مواردی از رجوع به کارشناسی در امور حقوقی..... ۲۱۹

۱۷۶- بررسی تطبیقی	۲۲۱
بخش چهارم: مقایسه کارشناسی با اقرار و معاینه محل و	۲۲۳
مبحث اول: مقایسه کارشناسی با اقرار	۲۲۴
۱۷۷- مفهوم اقرار و کارشناسی	۲۲۴
۱۷۸- شباهت کارشناسی و اقرار	۲۲۴
۱۷۹- تفاوت کارشناسی و اقرار	۲۲۵
۱۸۰- تعارض کارشناسی و اقرار	۲۲۶
مبحث دوم: مقایسه کارشناسی و معاینه محل	۲۲۸
۱۸۱- مفهوم «معاینه محل»	۲۲۸
۱۸۲- شباهت کارشناسی و معاینه محل	۲۲۹
۱۸۳- تفاوت کارشناسی و معاینه محل	۲۳۰
۱۸۴- تعارض کارشناسی و معاینه محل	۲۳۲
مبحث سوم: مقایسه کارشناسی و دادرسی و ترجمه و داوری و مصدق	۲۳۳
۱۸۵- شباهت کارشناسی و دادرسی	۲۳۳
۱۸۶- تفاوت کارشناسی و دادرسی	۲۳۴
۱۸۷- مقایسه کارشناسی و ترجمه	۲۳۵
۱۸۸- کارشناسی و مصدق	۲۳۶
۱۸۹- مقایسه کارشناسی و داوری	۲۳۷
۱۹۰- نتیجه	۲۳۸

فصل سوم: آئین دادرسی کارشناسی

بخش اول: وظایف و اختیارات قاضی در خصوص کارشناسی	۲۴۵
مبحث اول: رجوع به کارشناسی و نکاتی که باید رعایت شود	۲۴۶
۱۹۱- ضرورت رسیدگی به سایر ادله قبل از رجوع به کارشناسی	۲۴۶
۱۹۲- تشخیص قانون حاکم بر کارشناسی	۲۴۸
۱۹۳- «تشخیص» ضرورت رجوع به کارشناسی	۲۴۹
۱۹۴- موجبات رجوع به کارشناسی	۲۵۲

- ۱۹۵- رجوع به کارشناسی به موجب قانون ۲۵۲
- ۱۹۶- رجوع به کارشناسی به درخواست یکی از طرفین دعوی ۲۵۲
- ۱۹۷- رجوع به کارشناسی به درخواست طرفین دعوی ۲۵۳
- ۱۹۸- رجوع به کارشناسی با تراضی طرفین دعوی ۲۵۳
- ۱۹۹- رجوع به کارشناسی بدون درخواست اصحاب دعوی ۲۵۴
- ۲۰۰- رجوع به کارشناسی برای رفع نقص تحقیقاتی ۲۵۵
- مبحث دوم: قرار کارشناسی و نکاتی که باید در آن رعایت شود ۲۵۵
- ۲۰۱- مفهوم و ماهیت قرار کارشناسی ۲۵۵
- ۲۰۲- صدور قرار نیابت قضایی در مورد کارشناسی ۲۵۸
- ۲۰۳- نکاتی که باید در قرار کارشناسی رعایت شود ۲۶۲
- ۲۰۴- تعیین موضوع کارشناسی ۲۶۲
- ۲۰۵- تعداد و مشخصات کارشناس ۲۶۷
- ۲۰۶- تعیین کارشناس به قید قاعده ۲۶۹
- ۲۰۷- تعیین مدت اظهار نظر ۲۷۲
- ۲۰۸- تعیین دستمزد کارشناسی ۲۷۳
- ۲۰۹- مخدوش بودن نظر اقلیت قضات ۲۷۵
- ۲۱۰- تعیین دستمزد کارشناسی، امری است فنی ۲۷۷
- ۲۱۱- نکاتی در خصوص تعرفه دستمزد کارشناسان رسمی، مصوب ۸۴/۵/۲۳ قوه قضائیه ۲۷۸
- ۲۱۲- ایرادات تعرفه ۲۸۰
- ۲۱۳- تعیین طرفی که باید دستمزد کارشناسی را تودیع کند ۲۸۱
- مبحث سوم: تکالیف دادگاه پس از صدور قرار کارشناسی ۲۸۳
- ۲۱۴- اخطار به تودیع دستمزد کارشناسی ۲۸۳
- ۲۱۵- تعیین وقت احتیاطی ۲۸۴
- ۲۱۶- تکلیف دادگاه در صورت عدم تودیع دستمزد کارشناسی ۲۸۴
- ۲۱۷- اخطار به اعلام جهات رد ۲۹۲
- ۲۱۸- سوگند دادن کارشناس ۲۹۳

۲۱۹-	خطار برای ملاحظه نظریه کارشناسی.....	۲۹۵
۲۲۰-	احضار کارشناس در صورت نقص یا ابهام نظریه.....	۲۹۶
۲۲۱-	توجه به نظر کارشناس.....	۳۰۳
۲۲۲-	اعلام تخلف کارشناس به مرجع صلاحیت‌دار.....	۳۰۴
۲۲۳-	رجوع به کارشناسی برای قتامین دلیل.....	۳۰۵
۲۲۴-	مفهوم و ویژگی‌های تأمین دلیل.....	۳۰۵
۲۲۵-	آیا در رجوع به کارشناسی برای تأمین دلیل، رعایت مقررات کارشناسی نیز لازم است؟.....	۳۰۷
۳۱۰-	بخش دوم: حقوق و تکالیف اصحاب دعوی در خصوص کارشناسی.....	۳۱۰
۳۱۱-	مبحث اول: حقوق اصحاب دعوی.....	۳۱۱
۲۲۶-	تقاضای ارجاع امر به کارشناسی.....	۳۱۱
۲۲۷-	اطلاع از نحوه انتخاب کارشناس.....	۳۱۲
۲۲۸-	حق رد کارشناس.....	۳۱۳
۲۲۹-	حق اطلاع از نظریه کارشناسی.....	۳۱۴
۲۳۰-	حق اعتراض به نظریه کارشناسی.....	۳۱۶
۲۳۱-	حق استناد به نظریه کارشناس.....	۳۱۷
۳۲۰-	مبحث دوم: تکالیف اصحاب دعوی.....	۳۲۰
۲۳۲-	تودیع دستمزد کارشناسی.....	۳۲۰
۲۳۳-	پرداخت هزینه‌های لازم.....	۳۲۷
۲۳۴-	تهیه وسیله اجرای قرار کارشناسی.....	۳۲۹
۲۳۵-	ممانعت از اجرای قرار کارشناسی.....	۳۳۳
۲۳۶-	آیا ممانعت از اجرای قرار کارشناسی جرم است؟.....	۳۳۳
۲۳۷-	آیا می‌توان برای اجرای کارشناسی اجازه ورود به حریم غیر داد؟.....	۳۳۶
۳۳۸-	بخش سوم: حقوق و تکالیف کارشناس.....	۳۳۸
۳۳۹-	مبحث اول: حقوق کارشناس.....	۳۳۹
۲۳۸-	حق دریافت دستمزد.....	۳۳۹
۲۳۹-	رعایت حقوق کارشناس.....	۳۴۱

- مبحث دوم: تکالیف کارشناس ۳۴۲.
- ۲۴۰- قبول کارشناسی ۳۴۲.
- ۲۴۱- فقدان عذر موجه ۳۴۴.
- ۲۴۲- کارشناس باید صلاحیت داشته باشد ۳۴۹.
- ۲۴۳- صلاحیت ذاتی کارشناس ۳۵۰.
- ۲۴۴- نکاتی درخصوص صلاحیت ذاتی کارشناس ۳۵۱.
- ۲۴۵- صلاحیت شخصی ۳۵۲.
- ۲۴۶- صلاحیت محلی کارشناس ۳۵۳.
- ۲۴۷- حضور در محل و ملاحظه موضوع کارشناسی ۳۵۴.
- ۲۴۸- نکات مهم درخصوص محل کارشناسی ۳۵۶.
- ۲۴۹- اظهارنظر کارشناسی در مدت معین ۳۵۸.
- مبحث سوم: شرایط نظریه کارشناسی ۳۵۹.
- ۲۵۰- نظر کارشناس باید مطابق و در حدود نظر قاضی باشد ۳۵۹.
- ۲۵۱- نظریه کارشناسی باید حاوی تمام حقایق بوده و خلاف واقع نباشد ۳۶۱.
- ۲۵۲- روشن و صریح بودن نظریه ۳۶۴.
- ۲۵۳- مشروع و قانونی بودن مستندات نظریه ۳۶۵.
- ۲۵۴- قطعی و منجز بودن نظریه ۳۶۶.
- ۲۵۵- موجه و مستدل بودن نظریه ۳۶۷.
- ۲۵۶- عدم مخالفت با اوضاع و احوال ۳۶۸.
- ۲۵۷- عدم افشاء سر ۳۶۹.
- ۲۵۸- رعایت حرمت و حیثیت اشخاص ۳۷۱.
- ۲۵۹- کتبی بودن نظریه ۳۷۱.
- ۲۶۰- تکلیف همه اعضاء به اظهار نظر کارشناسی ۳۷۲.
- ۲۶۱- تکمیل و توضیح نظریه ۳۷۴.
- مبحث چهارم: تخلفات کارشناس و مراجع رسیدگی ۳۷۵.
- ۲۶۲- عدم حضور در مراجع صالحه در وقت مقرر، بدون عذر موجه ۳۷۶.
- ۲۶۳- جهات عذر موجه برای عدم حضور کارشناس ۳۷۶.

۲۶۴-	توسل به معاذیری که خلاف بودن آنها بعداً ثابت شود.....	۳۷۷
۲۶۵-	مسامحه و سهل انگاری در اظهار نظر، هر چند موثر در تصمیمات مراجع صلاحیت دار نباشد.....	۳۷۷
۲۶۶-	تسلیم اسناد ومدارک به اشخاصی که قانوناً حق دریافت آن را ندارند و یا امتناع از تسلیم آنها به اشخاصی که حق دریافت دارند.....	۳۷۸
۲۶۷-	سوء رفتار و اعمال خلاف مشغون شغلی.....	۳۷۹
۲۶۸-	نقض قوانین ومقررات در اظهار نظر کارشناس.....	۳۷۹
۲۶۹-	انجام کارشناسی و اظهار نظر با وجود جهات رد قانونی.....	۳۸۰
۲۷۰-	انجام کارشناسی و اظهار نظر در اموری که خارج از صلاحیت کارشناس است.....	۳۸۰
۲۷۱-	انجام کارشناسی و اظهار نظر برخلاف واقع و تبانی.....	۳۸۱
۲۷۲-	انجام کارشناسی و اظهار نظر با پیرانه‌ای که اعتبار آن منقضی شده باشد.....	۳۸۱
۲۷۳-	افشاء اسرار و اسناد محرمانه.....	۳۸۱
۲۷۴-	اخذ وجه یا مال یا قبول خدمت مانده بر تعرفه دستمزد و هزینه مقرر در قوانین یا دستورات مراجع صلاحیت دار.....	۳۸۲
۲۷۵-	انجام کارشناسی و اظهار نظر در زمان تعلیق محرومیت از حقوق اجتماعی و یا اثبات فقدان شرایط موضوع ماده (۱۵) قانون کارشناسان رسمی.....	۳۸۳
۲۷۶-	مجازات‌های انتظامی.....	۳۸۳
۲۷۷-	توبیخ با درج در پرونده کارشناس در کانون.....	۳۸۳
۲۷۸-	محدود کردن اختیارات فنی کارشناس رسمی برای مدت یکسال.....	۳۸۴
۲۷۹-	محدود کردن اختیارات فنی کارشناس رسمی برای مدت سه سال.....	۳۸۴
۲۸۰-	محرومیت از اشتغال به امر کارشناسی رسمی از سه ماه تا یکسال.....	۳۸۴
۲۸۱-	محرومیت از اشتغال به امر کارشناسی رسمی برای مدت سه سال.....	۳۸۴
۲۸۲-	محرومیت دایم از اشتغال به امر کارشناسی رسمی.....	۳۸۵
۲۸۳-	مراجع رسیدگی به تخلفات کارشناسی.....	۳۸۵
۲۸۴-	شرایط شروع به رسیدگی در دادسرای انتظامی کانون کارشناسان رسمی.....	۳۸۶
۲۸۵-	رسیدگی در دادسرای انتظامی کانون کارشناسان رسمی.....	۳۸۶

۲۸۶- صلاحیت دادرای انتظامی .. ۳۸۷

۲۸۷- دادگاه انتظامی کانون کارشناسان رسمی دادگستری ۳۸۷

۲۸۸- دادگاه تجدید نظر انتظامی کارشناسان رسمی ۳۸۸

ضمائم ۳۸۹

فهرست منابع و مآخذ

الف - کتب حقوقی ۴۰۹

۱- کتب فارسی ۴۰۹

۲- کتب عربی ۴۱۳

ب - پایان نامه‌ها ۴۱۴

ج - جزوات درسی ۴۱۴

ج - فرهنگ نامه‌ها، مجلات و نشریات ۴۱۴

۱- فرهنگ نامه‌ها ۴۱۴

۲- مجلات و نشریات ۴۱۵

۳- قوانین و رویه‌های قضائی ۴۱۶

علائم اختصاری

ق. آ - د - ک		قانون آئین دادرسی کیفری
ق. آ - د - م		قانون آئین دادرسی مدنی
ق. م		قانون مدنی
ق. م. اسلامی		قانون مجازات اسلامی
ق. اساسی		قانون اساسی
ق. ت - د - ع - و - ا		قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب
ج		جلد
ص		صفحه
صص		صفحات
ش		شماره
(ص)		صل علی محمد و آله
(ع)		علیه السلام
ح		حکم
س		سوره
آ		آیه

www.ketab.ir

بر بساط نکته دانان خودفروشی شرط نیست
یا سخن دانسته گوی مرد عاقل یا خموش
«لسان الغیب، حافظ شیرازی»

مقدمه

۱- در کتاب دیگر در خصوص نقش و اهمیت دلیل، بیشتر صحبت شد و خاطر نشان گردید که چنانچه مقررات شکلی و ماهوی مربوط به ادله اثبات دعوی، جامع، مفید، مؤثر و متناسب با شرایط و مختصات زمان، وضع نشده باشد، امکان حفظ نظم و امنیت و مصالح و حقوق عمومی، وجود نداشته و حقوق و کرامت انسانها نیز در معرض مخاطره قرار خواهد گرفت.^۱

در عصر حاضر، علم و تکنولوژی در عرصه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، بهداشتی، پزشکی، کشاورزی، مالی، امور دریایی، راه و ترابری، هوا - فضا، محیط زیست، خدمات و مدیریت شهری، رسانه ها، آموزش و غیره پیشرفت شگرفی نموده و تاثیر مستقیم و بسزایی نیز بر روابط انسانها در عرصه‌های یاد شده گذاشته است. گرچه هدف عمده و اساسی علوم و تکنولوژی مختلف، بهبود وضع زندگی مردم است. حیث روحی، روانی و مادی بوده و هست اما سودجویان و تبهکاران نیز از علوم و تکنولوژی مختلف، برای نیل به اهداف مجرمانه خود نهایت سود را برده و جرایم را به گونه‌ای پیچیده، دقیق، حساب شده و فنی، مرتکب می‌شوند که در بسیاری از موارد حتی زبده‌ترین و مجرب‌ترین کارشناسان نیز با بهره‌گیری از علوم و تکنولوژی مربوط از کشف جرم و شناسایی تبهکاران، عاجز می‌مانند.

در امور حقوقی نیز موضوع عقود و قراردادهای برخلاف گذشته به احشام، غلات، پوشاک و اقلامی از این قبیل محدود نبوده بلکه موضوع معاملات، شامل دستگاه‌های بسیار فنی و پیچیده مربوط به کارخانه‌های برق، ماشین‌سازی، نساجی، امور پزشکی، کشاورزی، صنایع غذایی، مصالح ساختمانی، پتروشیمی، مخابراتی، صنعت نفت، انرژی

۱. رحمت الله نوروزی فیروز، بررسی جنبه‌های نظری و عملی ادله اثبات دعوی در امور حقوقی و کیفری، دانشگاه آزاد اسلامی چالوس، چاپ اول، سال ۱۳۸۳.

هسته‌ای و غیره هست. باقتضای امور و موضوعات فوق، دعاوی متنوع و مختلف حقوقی در دادگاهها مطرح که قاضی مکلف به رسیدگی و صدور رأی مقتضی است.

پیداست نه می‌توان و نه شایسته است که جلوی پیشرفت علم و تکنولوژی را گرفت و مانع تاثیرگذاری آنها بر روابط انسانی در عرصه‌های مختلف شد. پس در عین بهره‌مند شدن از علم و تکنولوژی، سوال اساسی و مهم این است که در این وضعیت، چه تدبیری باید اندیشیده شود تا هم حقوق عمومی و هم کرامت انسانی، حفظ شود؟ بنظر می‌رسد:

الف: لازم است قوانین و مقررات جامع، مفید، موثر و عاری از هر گونه نقص، ابهام، اجمال و متناسب با شرایط و مقتضیات زمان در خصوص عرصه‌های مختلف زندگی که متأثر از علوم و تکنولوژی شده است وضع گردد. این مهم صرفاً از ناحیه نمایندگان مجلس و حتی از ناحیه کارشناسان معاونت تحقیق و پژوهش مجلس محقق نمی‌شود بلکه بایسته است تا نمایندگان مجلس علاوه بر توسعه دانش عمری، خویش و بهره‌گیری از کارشناسان معاونت تحقیق و پژوهش مجلس از کارشناسان مجرب و متخصص نیز در عرصه‌ای که قصد قانونگذاری در حوزه آن باشد نیز استمداد جست. بر اهل تحقیق پوشیده نیست که بسیاری از مشکلات مراجع قضایی کشور اعم از حقوقی و کیفری، مربوط به سکوت، نقص، اجمال و تعارض قوانین و عدم تناسب آنها با مقتضیات و شرایط زمان است. برای نمونه، همان گونه که خواهد آمد، هنوز مقررات جامع، مفید، موثر و متناسب با شرایط و مقتضیات زمان در خصوص تکالیف و اختیارات قاضی، حقوق و وظایف اصحاب دعوی و نیز حقوق و تکالیف کارشناسان در خصوص «کارشناسی» وجود ندارد و با وجود اینکه در بسیاری از عرصه‌های پیش گفته، احقاق حق و فصل خصومت و نیز رسیدگی کیفری، بدون جلب نظر کارشناس میسر نیست لکن به جهت اجمال قانون، برخی همچنان عقیده دارند که قاضی می‌تواند به کارشناسی رجوع نکند و شخصاً تحقیق نموده و رأی مقتضی صادر نماید!

ب: علاوه بر وضع قانون جامع، مفید، موثر و متناسب با شرایط و مقتضیات زمان، قوه قضائیه نیز باید با اعتقاد به اینکه علم و تکنولوژی بر روابط انسان‌ها تاثیر بسزا و غیر قابل اغماضی دارد، مراجع قضایی را به شعب تخصصی، تقسیم و برای آنکه هر شعبه یا مجتمع قضایی، حقیقتاً «متخصص» در امور مرجوعه باشد، برنامه و نقشه راه

جامع و مناسبی تدوین تا در راستای آن، قضات شعبه یا مجتمع تخصصی، علاوه بر آگاهی‌های حقوقی و قضایی، دارای اطلاعات علمی و فنی عمومی در خصوص موضوع شکایات و دعاوی مرجوعه باشند. هم چنین برای ارتقای سطح دانش و تخصص مربوط (مثلاً پزشکی یا فضای مجازی یا حسابداری و غیره) دوره‌های آموزش ضمن خدمت برگزار کند و مهم‌تر اینکه قوه قضائیه به طرق مختلف به قضات، نقش و اهمیت «کارشناسی» در احقاق حق و اجرای عدالت را خاطرنشان و در این خصوص بطور موثر و منظم، رفتار و آرای آنها را تحت نظارت داشته باشد.

متأسفانه یکی از مشکلات مراجع قضایی این است که گرچه شعب یا مجتمع قضایی به «شعب یا مجتمع‌های تخصصی» مشخصی نامگذاری شده‌اند لکن قضات آنها فاقد اطلاعات عمومی لازم از شکایات و دعاوی تخصصی مربوط بوده و با قضات دیگر، تفاوتی ندارند. پیداست قاضی که در خصوص موضوع شکایات و دعاوی تخصصی مرجوعه، فاقد اطلاعات عمومی و تخصصی مربوط باشد، قادر نخواهد بود سوالات مهم، اساسی، مفید و دقیق را طرح نماید. برای مثال: قاضی که اطلاعاتی از «فضایی مجازی» ندارد و نمی‌داند که تبهکاران و مجرمان متخصص، به کمک فضاهای مجازی از چه شگردهایی برای نیل به اهداف مجرمانه خویش استفاده می‌کنند، چگونه می‌تواند سوالاتی مفید، موثر و مناسب از بزهکاران متخصص در زمینه «فضای مجازی» بعمل آورد و از آنها در خصوص چگونگی ارتکاب جرم یاد شده تحقیق نماید چگونه قادر خواهد بود مواردی را مشخص و از کارشناسان توضیح بخواهد و نیز اگر کارشناسی ناگزیر از عبارات و اصطلاحات فنی و تخصصی مربوط استفاده کند، قاضی چگونه می‌تواند زوایای مختلف «کارشناسی» را فهم و درک کند؟

ج: علاوه بر وجود قانون مناسب و مطلوب و تجهیز قضات به علوم و فنون مربوط در زمینه شکایات و دعاوی تخصصی مرجوعه و نیز نظارت موثر و مستمر بر آنها در اجرای مقررات کارشناسی، قوه مجریه نیز باید وسایل و ابزارهای جرم‌یابی متناسب با علوم و تکنولوژی روز، تهیه و کارشناسان متعددی را در رشته‌های فنی و تخصصی، تربیت نموده تا با بهره‌گیری از دانش و تخصص روز با استفاده از ابزارها و وسایل جرم‌یابی بتوانند بسیاری از جرایم را پیش از حصول نتیجه یا پس از وقوع، کشف و مرتکبین آنها را شناسایی کنند.

خلاصه اینکه در عصر حاضر برای کشف جرم و شناسایی مجرمین، نیاز به دانش و تخصص جامع، مفید و متناسب است. به عبارت دیگر در عصر حاضر، همان گونه که ارتکاب جرم، تخصصی گردیده، کشف جرم و شناسایی مجرمین نیز به کمک ابزارهای دقیق و فنی، امری تخصصی شده است. بدیهی است هرگاه قوه مجریه (اعلم از مدیران ستادی و اجرایی) چنین «اعتقادی» نداشته باشد هیچگاه به سهم خود قادر به حفظ نظم و امنیت جامعه نخواهد بود.

دانش و تأثیر «کارشناسی» در امر قضا از سالیان دور در کشور احساس گردید لکن مقررات و ضوابط منظم و منسجمی در خصوص «کارشناسی» در کشور وجود نداشت تا اینکه در سال ۱۳۱۷ قانون کارشناسان رسمی، وضع و بموقع اجرا درآمد و پس از آن، علوم و تکنولوژی در عرصه‌های مختلف، توسعه چشم گیری پیدا نمود و نیازمند تحول اساسی در مقررات کارشناسی بود که در سال ۱۳۸۱ قانون کانون کارشناسان رسمی، وضع گردیده و در حال اجراست. در این قانون نیز تغییرات اساسی، همگام و متناسب با مقتضیات زمان بوجود نیامده است. بنابراین، مصلحت ایجاب می‌کند تا مقررات جامع، مفید و مناسب با مقتضیات زمان در خصوص «کارشناسی» وضع و به موقع اجرا در آید و کانون کارشناسان بطور شایسته، مورد حمایت قرار گیرد تا بازوی توانا و یاریگر موثر در اجرای عدالت و احقاق حق باشد. متأسفانه با وجود نقش خطیری که کارشناسان رسمی در امر قضا دارند به علت اجمال و تعارض قوانین، بسیاری از قضات، خویش را مکلف نمی‌دانند تا لزوماً به کارشناسی رجوع و یا از خدمات کارشناسی کارشناسان رسمی بهره مند شوند.

اختصاراً اینکه پر رنگ نبودن «نقش کارشناسان رسمی» در جامعه بویژه در «امر قضا» عمدتاً ناشی از فقدان قانون و مقررات مفید، موثر و کارآمد و نیز نبودن «اعتقاد» قوی در قوه قضائیه (در بین مسوولین ستادی و اجرایی) در بهره گیری و استفاده از خدمات کارشناسان رسمی دادگستری است. البته کانون کارشناسان رسمی نیز باید با درک موقعیت خطیر خود، کارشناسان را بطور منظم و مستمر، تحت نظارت داشته و رفتار آنها را رصد نماید تا همیشه دو صفت اساسی یعنی «امانتداری و بی‌طرفی» و «تخصص و مهارت آنها» بصورت مستمر، دوام و بقا داشته باشد.

۳- متأسفانه برخی از افراد از روی آگاهی یا غفلت به ادعای دفاع از مرزهای «عقیدتی و فقهی» همچنان ادعا دارند که صرفاً با کمک ادله اثبات سستی و نظری می‌توان و باید به شکایات و دعاوی رسیدگی کرد. غافل از اینکه:

الف: اسلام از نگاه دین باوران و شریعت مداران واقعی، دین جامع و کاملی بوده و براساسی اصول آن می‌توان راهکار مناسبی انتخاب تا جامعه در چنبره مشکلات ناشی از توسعه علم و تکنولوژی، متزلزل و متلاشی نشود. از منظر اسلامی آنچه در امر قضا مهم، اساسی و موضوعیت دارد، حفظ حقوق عمومی و کرامت انسانها و اجرای عدالت است و هر یک از ادله اثبات دعوی، وسیله، ابزار و طریقی هستند که به کمک آنها بتوان «عدالت» را اجرا و «کرامت» انسانها را حفظ و محترم شمرد و چنانچه «دلیلی» قادر نباشد چنین نقشی را ایفا کند فنی نفسه مقدس نبوده و فاقد ارزش و اعتبار ذاتی است. برای مثال: در حال حاضر با کمک «شهادت» نمی‌توان در دعاوی (اعم از کیفری و حقوقی) با موضوعات بسیار فنی و پیچیده در زمینه پزشکی، هوا - فضا، مخابرات، الکترونیک، فیزیک، شیمی، انرژی هسته‌ای و غیره، مجهولات قضایی را حل کرد و به یقین قضایی لازم رسید بلکه لزوماً باید از ادله «علمی و کارشناسی» بهره جست و رأی مقتضی صادر کرد. بنابراین، باید بدون هرگونه «تعصبی» اعتقاد داشت هر چه دعاوی فنی و پیچیده تر می‌شود، نقش «شهادت» کم‌رنگ‌تر و در مقابل، نقش و ارزش «کارشناسی» بیشتر و پر رنگ‌تر شده و در بسیاری از زمینه‌ها، «رتبه» آن، حتی از «اقرار» نیز خراتر رفته و صدر نشین ادله اثبات دعوی گردیده است. از همین رو بیهوده نیست که گفته شود در عصر حاضر نه تنها در ایران بلکه در همه کشورها در دعاوی با موضوعات بسیار فنی و پیچیده، «کارشناسی»، ملکه ادله اثبات دعوی شده است.

ب: اگر در گذشته (نه تنها در ایران بلکه در همه کشورها) برای رسیدن به «مقصد» از چارپایان، استفاده می‌شد اما پس از مدتی و با ظهور وسایل نقلیه موتوری نه تنها استفاده از چارپایان، مناسب تشخیص داده نشد و عقل و منطق سلیم نیز استفاده از آنها را نه تنها گناه و مذموم نشمرد بلکه بر استفاده صحیح از آنها تاکید نموده است. بنابراین، همانگونه که هیچ فقیه و اسلام شناس آگاه، اعتقاد نداشته و ندارد که همچون گذشته باید همچنان از چارپایان برای نیل به «مقصد» استفاده کرد، در امر قضا نیز معتقد نیست که در دعاوی فنی و پیچیده بجای ادله علمی و کارشناسی همچنان باید از ادله نظری و

سستی بهره جست. خلاصه اینکه در عصر حاضر، «اعتقاد» به عدم ضرورت رجوع به کارشناسی از نگاه اندیشمندان و مصلحان جامعه آن چنان بیهوده، بی‌ارزش و ناپخته است که همچنان معتقد باشیم برای رسیدن به «مقصد» همچون گذشته از چارپایان استفاده شود.

ج: از طرفی، چون دادخواهی، حق مسلم همه اشخاص است و هر شخصی می‌تواند برای دادخواهی به مراجع صالح قضایی، رجوع نماید^۱ و چنانچه دادخواهی، با رعایت قانون به عمل آمده باشد، قاضی مکلف به استماع و رسیدگی است و به بهانه سکوت، نقص، اجمال یا تعارض قوانین نمی‌تواند از رسیدگی استنکاف ورزد.^۲ و لازمه رسیدگی این است که باید در مورد هر شکایت و دعوا، به طور خاص (نه عام و کلی)، تعیین تکلیف نماید.^۳ از این رو قاضی موظف است تمام همت و دقت خویش را مصروف و معطوف دارد تا در خصوص «هر مورد» به درستی و آگاهانه رای دهد و چنانچه از روی جهل و یا اشتباه در تشخیص موضوع یا حکم یا در تطبیق حکم بر مورد خاص^۴ هر چند به صواب رأی دهد شرعاً^۵ و اگر به تقصیر، تصمیم ناصواب اتخاذ کند و موجب ضرر گردد قانوناً مسئول خواهد بود.^۶

از مجموع آن چه در بالا آمد نتیجه این که در عصر حاضر قاضی، نمی‌تواند با کمک ادله اثباتی سستی و نظری در شکایات و دعوی متناظر از پیشرفت علوم و تکنولوژی، بدرستی و آگاهانه تصمیم بگیرد و در هر مورد، به طور خاص، تعیین تکلیف نماید. بنابراین به دستور شرع و به حکم عقل باید برای حفظ مصالح و حقوق عمومی و رعایت عزت و کرامت انسانی از ادله علمی استفاده و به «کارشناسی» رجوع کند در غیر این صورت، این ترک وظیفه از مصادیق بارز استنکاف از حق محسوب و قاضی مستنکف، از نظر شرعی و قانونی مسئول می‌باشد.^۷

۱. اصل ۳۴ قانون اساسی

۲. ماده ۳ قانون آیین دادرسی مدنی

۳. ماده ۴ قانون آیین دادرسی مدنی

۴. اصل ۱۷۱ قانون اساسی

۵. معصوم (ع) فرمودند: قضات چهار گروه هستند که سه گروه از آنها مستحق دوزخ و گروه چهارم به بهشت می‌روند. از گروههایی که مستحق جهنم هستند کسانی می‌باشند که به اشتباه، رأی به صواب داده اند.

۶. ماده ۵۸ قانون مجازات اسلامی

۷. ماده ۵۷۸ قانون مجازات اسلامی

۴- در این کتاب سعی شده است تا علاوه بر مباحث نظری به جنبه‌های عملی نیز پرداخته و برای تشحید و تقریب ذهن، مثال‌های عملی متعددی آورده شود و در فصل سوم کتاب (آئین دادرسی کارشناسی) بیشتر، جنبه‌های عملی کارشناسی مورد بررسی قرار گرفت. از این رو کتاب حاضر برای همه اهل تحقیق در امور حقوقی و کیفری و نیز برای تمامی قضات و کارشناسان و حتی برای سایر افراد جامعه نیز مفید و مؤثر می‌باشد.

۵- تلاشی شده است تا به زوایای مختلف «کارشناسی» پرداخته و به مسایل و ابهامات عدیده مربوط به آن پاسخ داده شود با این وجود، تحقیق بعمل آمده خالی از نقص و کاستی نیست چه بسیاری از نظراتی که مطرح و یا پاسخ‌هایی که داده شد و یا نقدهایی که به عمل آمد و یا عبارات و اصطلاحاتی که بکار رفته ممکن است از نگاه عالمان و محققان ژرف اندیش و نکته‌سنج، بدرستی طرح و ارایه نشده باشد. در هر صورت، نویسنده معتقد است در کار تحقیق و پژوهش «نیز باید» «خطر» نمود و از سکوت و عزلت، خارج و از ملامت شنیدنی، هراسی نداشت و حرکت کرد. از سر تواضع از همه اندیشمندان و اهل تحقیق و پژوهش، درخواست می‌شود برای ادامه و تکمیل این راه، عیوب و کاستی‌های پیدا و نهان این تحقیق را با حرکت علمی (نوشتن کتاب یا مقاله) برطرف تا از این طریق، حقوق این مرز و بوم تحول و تطور یابد.

کوتاه سخن این که توان نویسنده و بضاعت او در همین حد بوده است. چنانچه این کتاب بتواند نقش و اهمیت «کارشناسی» و تاثیرگذاری آن در امر قضا را گوشزد و خاطرنشان نماید، نویسنده به هدف خویش نایل آمده است.

۵- مطالب کتاب در سه فصل کلی، تنظیم و هر فصلی به چند بخش و هر بخش نیز به چند مبحث جزئی‌تر تقسیم شده است. ممکن است از حیث دسته‌بندی فصول، بخش‌ها و مباحث نیز ایرادی به نظر برسد، لیکن به نظر، این امر به اعتقاد نویسنده، «سلیقه‌ای» بوده و چندان آسیبی به محتوا نخواهد زد با این وجود اگر اهل تحقیق از این حیث نیز ایرادی مشاهده کنند، خاطر نشان تا آن شاء... در تحقیقات بعدی، رعایت گردد. ضمناً نهایت تلاش و دقت به عمل آمد تا کتاب، فاقد اغلاط تایپی باشد. با این وجود چنانچه اشتباهاتی در این خصوص نیز مشاهده شود پیشاپیش پوزش را پذیرا باشید.

در پایان از همه عزیزانی که نویسنده را کمک تا کتاب حاضر، شکل گرفت به ویژه از دوست عزیز و مدیر محترم نشر میزان، جناب آقای دکتر عباس شیرازی و همه عزیزان حوزه مدیریت ایشان، تشکر و قدردانی می‌شود.

خدا را شکر و بسیار سپاس

رحمت الله نوروزی فیروز

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس

www.ketab.ir